

безпосереднім керівництвом педагога (вчителя або вихователя), що є певною перевагою: обов'язкове для всіх і щоденне виконання домашніх завдань виробляє звичку до систематичної самостійної навчальної праці; під керівництвом педагога в учнів швидше формуються раціональні прийоми самостійної роботи, створюються умови для диференціації домашніх завдань залежно від успіхів кожного учня, надання допомоги тим, хто не встигає [2].

Успішність учнів значною мірою залежить від їх уміння організувати виконання домашніх завдань. Учитель готує учнів до виконання домашніх завдань під час уроку: формує навички самостійної роботи, роз'яснює зміст і методику виконання завдань. На уроках використовують роботу з підручником, довідковою літературою, проведення спостережень і дослідів, самоперевірки, необхідні учневі під час виконання домашніх завдань. У багатьох школах є стенди "Учись вчитися", які містять матеріали про правильну організацію самостійних занять, виконання домашніх завдань, застосування знань. Практикують також бесіди з учнями на теми: "Як готувати уроки", "Бережи хвилину" та ін. Бажано щоб діти поділилися своїм досвідом підготовки домашніх завдань, розповіли, як вони долають труднощі.

Класний керівник повинен цікавитися дозуванням домашніх завдань, запобігати перевантаженню учнів, допомагати того, щоб вчителі детально інструктували їх, розповідали і показували, як виконувати домашні завдання з окремих предметів.

Важлива умова ефективності самостійної роботи учнів – систематична перевірка вчителем виконання домашніх завдань, об'єктивна оцінка їх результатів. Цьому сприяє систематична перевірка ведення учнями робочих зошитів, що допомагає посилити контроль за виконанням домашніх завдань.

Література

1. Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посібник. – К.: Вид-во «Академія», 2000. – 544 с
2. Форми навчання в школі: Книга для вчителя / За ред. Ю.І.Мальованого. – К.: Освіта, 1992. – 160 с.

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК КОМПОНЕНТ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОГО СПЕЦІАЛІСТА

Тимоха С.С. (м. Полтава)

В інформаційному суспільстві знання стають безпосередньою продуктивною силою. Відповідно це потребує від суспільства в цілому, а також від окремої людини зокрема, вміння застосовувати знання, набуті впродовж життя, у власній практичній діяльності, знаходити вихід із різних складних ситуацій, передбачати наперед можливі наслідки власної діяльності. Тобто, студент у навчальному процесі повинен набути важливих компетенцій шляхом застосування знань. Тому головною умовою є розвиток критичного мислення студентів як компонента формування компетентного спеціаліста, який знаходитиме рішення у будь-яких професійних та життєвих ситуаціях.

Для випускників ВНЗ агрономічного профілю проблема компетентності постає досить нагальною. Це пов'язано зі вступом України у Світову організацію торгівлі, проведенням аграрної реформи та потребою в адаптації до світової економіки. Існуючі технології навчання не в повній мірі забезпечують умови для формування професійної компетентності спеціаліста, розвитку його творчого потенціалу, систематичної самостійної роботи щодо опанування студентами науковими знаннями. Сучасна освіта повинна відходити від типової для традиційної освіти схеми навчання „почув, запам'ятав, переказав” до схеми „пізнав шлях пошуку, осмислив, зрозумів, здатний оформити свою думку словами,

довести свою точку зору, вміє застосувати отримані знання у житті". Таким чином, приходимо до думки, що необхідний пошук нових технологій, здатних забезпечити досягнення цієї мети.

На наш погляд, саме розвиток критичного мислення у студентів забезпечить формування професійної компетентності у майбутніх фахівців.

Аналізуючи трактування вченими поняття „критичне мислення”, ми з'ясували, що єдиного визначення немає. Це дало змогу нам виокремити три підходи у тлумаченні поняття „критичне мислення”:

- визначення, які акцентують увагу на удосконаленні самого процесу мислення (Д. Халперн, Р. Пауль, О. Тягла, С. Терно);
- ті, що підкреслюють регулятивно-моральні аспекти мисленнєвої діяльності, спрямованої на вирішення того, в що вірити і як діяти, на пошуки здорового глузду (Р. Джонсон, Р. Енніс, Дж. Стілл, К. Мередіт, Є. Белкіна Ковальчу, С. Омельченко);
- трактують критичне мислення як особливу соціальну установку особистості й виводять її за рамки набору вмінь, навичок в особистісну сферу (Д. Клустер, С. Векслер, М. Кларін, С. Заір-Бек, Є. Полюдова).

У дослідженні ми визначаємо критичне мислення як таке, що характеризується: здатністю формулювати питання і здійснювати пошук відповідей; аналізувати інформацію і знаходити суперечності в ній; мати власну точку зору з певного питання і відстоювати її, використовуючи переконливі докази; умінням виносити обґрунтування твердження і застосовувати отримані результати. Таким чином, можна констатувати, що критичне мислення характеризується такими ознаками, як визначеність, послідовність і доказовість.

У педагогічній теорії відсутній алгоритм, який може автоматично забезпечити розвиток критичного мислення студентів, проте обґрунтовано педагогічні умови і підходи до навчання, які роблять цей процес більш ефективним. Отже, для розвитку критичного мислення студентів, викладач повинен: забезпечити час і можливість для практики критичного мислення; надавати можливість студентам міркувати; приймати різні ідеї та думки; заохочувати активну участь їх у навчальному процесі; гарантувати студентам відкрити, сприятливу атмосферу; висловлювати, проявляти віру у здатність кожного студента приймати критичне рішення; цінувати критичне мислення [2, 22].

Професор Д. Клустер [3] виділяє наступні характеристики критичного мислення:

- самостійне та індивідуальне. Кожна особистість формує свої ідеї, оцінки і переконання незалежно від інших;
- інформація є не відправним, а кінцевим пунктом критичного мислення, тобто щоб дійти певного висновку, необхідно опрацювати безліч ідей, фактів, текстів;
- критичне мислення починається із постановки питань і з'ясування проблем, які необхідно розв'язати;
- критичне мислення прагне до переконливої аргументації, оскільки людина, яка мислить критично, намагається обґрунтувати свою думку за допомогою переконливих аргументів;
- критичне мислення є мисленням соціальним. Думки перевіряються і уточнюються, коли виносяться на загальний розгляд.

При вивченні хімічних дисциплін відбувається ефективне формування критичного мислення студентів, так як засвоєння навчального матеріалу з хімії дозволяє активізувати розумову діяльність студентів, виховати у них уміння думати логічно, послідовно, обґрунтовано, доказово, забезпечує вдосконалення самого процесу мислення, адекватній оцінці розумової діяльності, формуванню інтелекту.

Експериментальна робота показала, що формуванню критичного мис-

лення студентів сприяють завдання на доведення, пошук і аналіз помилок; проблемні завдання, які можна розв'язати різними способами; пізнавальні завдання; завдання з неповною умовою; завдання, у яких відсутнє сформульоване запитання; завдання із зайвими даними; завдання, які передбачають неоднозначну відповідь. Розв'язання вказаних завдань допоможуть не лише глибокому засвоєнню хімічних знань, а й сприятимуть розвитку критичного мислення.

Стратегічним напрямом розвитку у майбутніх агрономів критичного мислення є навчання ставити запитання. Цієї думки дотримується М. Махмутов. Д. Менделєєв вважав, що „добре поставити питання – означає наполовину вирішити його” [1, 119]. Учені виділяють запитання: проблемні, активізуючі, інформаційні, дослідницькі, уточнюючі.

Під час вивчення хімічних дисциплін формуються вміння критичного мислення студентів: виділяти головне; визначити проблему; знаходити та наводити аргументи; приймати оптимальні рішення; робити порівняння; ставити запитання; виокремлювати необхідну інформацію; аналізувати твердження, що лежать в основі інформації; виявляти причинно-наслідкові зв'язки; синтезувати здобуті знання; передбачення наслідків; уважно ставитися до думки оточуючих; самостійно здобувати знання.

Таким чином, проведене дослідження підтверджує висновки М. Чошанова [5, 21] підтверджуємо думку, що саме критичне мислення забезпечує формування компетентного фахівця. По-перше, компетентність передбачає постійне оновлення знань, оволодіння новою інформацією для успішного застосування в конкретних умовах. По-друге, „компетентність - це не просто володіння знаннями, не тільки знання предмету, але й уміння вирішувати її практично. По-третє, компетентного фахівця відрізняє здатність серед безлічі рішень вибирати найоптимальніше, аргументовано спростовувати хибні, брати під сумнів ефективні, але не ефективні рішення.

Література

1. Вергасов В.М. Активизация мыслительной деятельности студента в высшей школе / Вергасов В. М. Киев: Вища школа. Головное изд-во, 1979. – 216 с.
2. Земцов І., Скрябіна Т. Критичне мислення як базовий компонент підготовки майбутніх учителів історії [Текст] І. Земцов, Т. Скрябіна // Рідна школа. – 2010. - № 1 - 2 (січень-лютий). – С.21 – 24.
3. Клустер Д. Критическое мышление [Текст] Д. Клустер // Відкритий урок – 2003 - № 17 – 18. – С. 9-13.
4. Педагогический энциклопедический словарь. М.: Астрель; АСТ, 2003 – С. 191.
5. Чошанов М.А. Дидактическое конструирование гибкой технологии обучения [Текст] М. А. Чошанов // Педагогика – 1997 – № 2. – С. 21-22.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИВЧЕННЯ КУРСУ «СУЧАСНЕ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ВИРОБНИЦТВО»

Титаренко О.О. (м. Полтава)

Важливою проблемою педагогічної науки і практики є процес професійної підготовки майбутніх учителів. Професійна підготовленість людини, а зокрема учителя, - це в першу чергу сформованість певних її якостей, що визначаються сукупністю спеціальних знань, умінь і навичок, які обумовлюють здатність до педагогічної діяльності.

У процесі підготовки майбутнього вчителя розв'язуються досить складні завдання. Відповідно і сам процес являє собою багатокомпонентну структуру як складну динамічну систему, що поєднує самостійні, проте взаємозумовлені